

- -et/-ette: eaglet, floweret, leveret, kitchenette, bannerette, novelette;
- -let: kinglet, ringlet, owlet, islet, rootlet, streamlet;
- -y/-ie, -ey: dolly, sonny, pussy, tummy, cuddy, doggie, auntie, dearie;
- -ling: duckling, fledgling, oakling, seedling, manling, princeling, pigling;
- -kin: lambkin, ladykin, boykin, lordkin, napkin, pannikin;
- -el/-le: morsel;
- -cule/-cle: corpuscle spherule, animalcule, globule, molecule;
- -een: velveteen;
- -ock: hillock;
- -ing: lording;
- -ee: bootee, etwee.

It should be noted that all Ukrainian diminutive suffixes are productive, whereas in English only -let; -ling; -kin, suffix -y and its allomorphs can be considered productive, moreover most of them have lost their evaluative flavoring and become stylistically neutral.

The most productive augmentative suffixes in the Ukrainian language are as follows: -ура, -юра: носюра, баюра; -ище: бабище, горище; -езн: величезний, кремезний; -ил: барило, здоровило; -уч, -юч, -ач: злючий, жирнючий, кусючий. Whereas the English evaluative suffixes -ard and -ster have no augmentative but only a negative meaning, e.g.: bustard, drunkard, gangster...

Lexical units belonging to different parts of speech are characterized by absolutely different emotive charge. This peculiarity is common for all languages.

As Ilko Korunets states «because of the lack of the ramified system of suffixes in the English language emotionality is generally expressed by means of lexico-syntactic mode» [5, p. 393]. Thus by means of adding of adjectives which indicate the size (small, little, tiny, big, huge, enormous...) e.g.: small cake; little head; lovely little girl; and positive or negative speaker's attitude to a person or a thing being the subject matter; and also with the help of lexical means, e.g.: baby cucumber; the giant of a man; the chit of a girl.

In the course of investigation the comparative analysis of lexico-semantic groups of nouns in both languages draws to the conclusion that there are considerable divergences in means of suffixation word-formation of emotionally colored vocabulary. The arsenal of Ukrainian nouns is wider, richer and more differentiated if compared with the English one. The small number of English suffixes causes their polisemy.

The main role while handling grammatical, specifically morphological, issues of translation plays the unity of form and content that directs the choice of translation means – on the one hand, and the requirements of the Target Language – on the other hand.

In the process of translation from Ukrainian into English a translator should take into account divergences in the composition of different parts of speech and variety in the structure of morphological categories and expressing means, that cause difficulties in translation. Though there exists a number of general ways and modes used in the similar difficult situations.

The first and the easiest way is non-equivalent translation, which presupposes omission of some non-equivalent forms in the composition of the Target Text. But in many cases such non-equivalent forms play a significant role in the content and require compensation in translation.

Very often, while dealing with morphological aspects of translation, partial translation and the mode of a prior-form «development» are used. It means that a synthetic form is changed into an analytic one.

There can't be any standard in application of evaluative suffixes in the practice of translation. In some cases they can be naturally used in the Target Text while there are no formal equivalents for them in the Original Text; and in some cases their application in translation is doubtful.

The following 2 factors determine whether the use of the suffixes of subjective evaluation is rational or not:

- the correlation of the semantic functions of a Ukrainian lexical unit signaled by evaluative suffix and of corresponding one in the Target Text;
- the semantic and stylistic factors of a wider unity (which can be a sentence or a paragraph) that involves the correlational elements of the Original Text and Target Text.

Translating emotionally colored lexical units calls for a good deal of ingenuity and imagination on the part of a translator who should be well trained to use the appropriate transformations, whenever necessary. At the same time he must be prepared to look for new ways of solving his problems, whenever the standard methods can't be applied to the particular context.

Література:

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка / Ирина Владимировна Арнольд. – М. : Высшая школа, 1973. – 256 с.
2. Бортничук Е.Н. Словообразование в современном английском языке / Е. Н. Бортничук, И. В. Василенко, Л. П. Пастушенко. – К. : Вища школа, 1988. – 189 с.
3. Жовтобрюх М. А. Курс сучасної української літературної мови : підруч. [для фак. мови і літ. пед. інст-тів] / М. А. Жовтобрюх, Б. М. Кулик. – К. : Радянська школа, 1965. – 449 с.
4. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : [підруч. для інст-тів і фак. іноз. мов] / М. І. Мостовий. – Харків : Основа, 1993. – 256с.
5. Korunets Ilko V. Theory and practice of translation / Ilko V. Korunets. – Vinnitzya : «Nova Knyga» Publishers, 2000. – 446p.

УДК 811.111'255'255.4

В. Б. Скрябіна,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ХАРАКТЕРИСТИКИ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПЕРЕКЛАДАЧА

У статті подається систематизована теоретична інформація щодо основних характеристик комунікативної поведінки перекладача. Розглядаються інстинктивні, розсудливі й інтуїтивні типи комунікативної поведінки перекладача. Визначаються прототипні комунікативні ситуації кожного типу поведінки. Уточнюється поняття когнітивного стилю перекладача.

Ключові слова: комунікативна поведінка, інстинктивна комунікативна поведінка, розсудлива комунікативна поведінка, інтуїтивна комунікативна поведінка, когнітивний стиль перекладача.

FEATURES OF TRANSLATOR'S COMMUNICATIVE BEHAVIOUR

The article deals with translator's communicative behaviour and its main characteristic features. Communicative behaviour is defined as behavior regulated by norms and traditions of communication. Based on systematic theoretical information, the instinctive, rational and intuitive types of translator's communicative behaviour are considered. The instinctive communicative behaviour is characterized by spontaneity, condensation and accented emotionality. The rational communicative behaviour requires strategic thinking and planning. The intuitive communicative behaviour is synthetic and situational. The prototype communicative situations of each of these types of behaviour are analyzed. The instinctive communicative behaviour of a translator takes place only in oral communication and especially in persuasive types of discourse such as political, oratory or didactic. The rational communicative behavior of a translator is required in all types of oral and written communication. The intuitive communicative behavior can be traced in everyday discourse as well as in artistic and scientific types of discourse. The translator looks for certain meaning and symbolism through analogy, but the interpretation of symbols is often subjective. The concept of translator's cognitive style, a sort of perception, categorization, understanding and interpreting reality specificity of an individual, is clarified.

Keywords: communicative behaviour, instinctive communicative behaviour, rational communicative behaviour, intuitive communicative behaviour, translator's cognitive style.

ХАРАКТЕРИСТИКИ КОМУНІКАТИВНОГО ПОВЕДЕННЯ ПЕРЕВОДЧИКА

В статті пропонується систематизована теоретична інформація щодо основних характеристик комунікативного поведіння перекладача. Розглядаються інстинктивні, розсудливі та інтуїтивні типи комунікативного поведіння перекладача. Визначаються прототипні комунікативні ситуації кожного типу поведіння. Уточнюється поняття когнітивного стилю перекладача.

Ключевые слова: комунікативне поведіння, інстинктивне комунікативне поведіння, розсудливе комунікативне поведіння, інтуїтивне комунікативне поведіння, когнітивний стиль перекладача.

Постановка проблеми. Серед чинників, які забезпечують успішність комунікації перекладача, одним з найважливіших є його комунікативна поведінка [4].

Комунікативна поведінка людини – це її поведінка в процесі спілкування, регульована комунікативними нормами і традиціями, яких вона дотримується як особистість [7].

Норми комунікативної поведінки розглядають у чотирьох аспектах, виокремлюючи загальнокультурні, ситуативні, групові та індивідуальні [8, с. 5]. Тобто існує комунікативна поведінка особистості, соціальної, професійної, гендерної та вікової групи, а також національна комунікативна поведінка.

Огляд останніх досліджень і публікацій з проблеми. Проблеми комунікативної поведінки розглядали такі науковці, як С. С. Аверинцев, С. О. Арутюнов, О. Р. Багдасаров, Й. Л. Вейсгербер, В. Вілс [13], В. В. Воробйов, М. І. Сукаленко, С. Г. Тер-Мінасова, Н. І. Формановська, Й. Стернін [7] та ін. Незважаючи на велику кількість робіт, присвячених цій проблемі, вона залишається в центрі уваги. Зауважимо також, що комунікативна поведінка перекладача не була предметом комплексного дослідження, розглядалися лише деякі її аспекти, наприклад, ввічливість як складова результативної міжмовної комунікації перекладача [5]. Когнітивні, психологічні та мовні чинники успішної комунікації перекладача виокремили харківські лінгвісти Л.М. Пелепейченко та В.В. Місеньова [4].

Формулювання завдання дослідження та матеріал дослідження. Актуальність теми нашого дослідження пов'язана з необхідністю системного та комплексного опису комунікативної поведінки перекладача з урахуванням умов і вимог сьогодення, що й визначає завдання запропонованої розвідки. У роботі спираємось на положення комунікативної лінгвістики та когнітивної психології.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Комунікативна поведінка перекладача як посередника між різними інтерактантами може бути запорукою його професійної успішності. Для цього він має визначити мету комунікації, осмислити її соціокультурні умови, створити соціокультурний портрет партнерів по комунікації, визначити принципи відбору вербальних та невербальних засобів комунікації, іншими словами обрати комунікативну стратегію.

Традиційно виділяють три типи поведінки – інстинктивну, розсудливу й інтуїтивну, що відрізняються одна від одної за ознаками контрольованості, уродженості, усвідомленості, структурованості, сумативності і проєктивності [1, с. 6]. Всі три типи поведінки актуальні для перекладацької діяльності і мають різні способи мовного вираження.

Для **інстинктивної комунікативної поведінки** характерними є спонтанність, згорнутість і акцентована емоційність. Найбільш яскраво вона проявляється в афективах, мовних одиницях, основна функція яких полягає у вираженні емоцій [11]. Цей тип поведінки реалізується тільки в усній формі. Його характерні риси – моновербальні і жестомімічні реакції. Найбільш важливі ознаки такої поведінки виражені в вигуках. Прояви цього типу поведінки зустрічаємо в персуазивних типах дискурсу – релігійному, дидактичному, політичному тощо [12]. Проте варто пам'ятати, що перекладач повинен передавати тільки сенс перекладного тексту. Викликати ж емоції у слухачів (сміх, обурення тощо), на думку перекладачів, він може тільки за рахунок правильної передачі змісту, а не за рахунок таких невербальних засобів, як жести, інтонація чи тон голосу [2, с. 151]. Голос і загалом поведінка перекладача повинні бути завжди нейтральними, незалежно від емоцій виступаючого.

Розсудлива комунікативна поведінка вимагає обмірковування і планування, може бути емоційно акцентованою або нейтральною, і простежується практично в усіх типах усного та письмового дискурсу. Інституційна поведінка за визначенням є розсудливою, проте і в повсякденному спілкуванні спостерігаємо обмірковані репліки. Слід зазначити, що межа між інстинктивною і розсудливою комунікативною поведінкою проходить там, де відбувається перехід від спостережуваної до абстрактної реальності.

Перекладач як транслятор концептосфери тексту оригіналу повинен в процесі міжкультурної комунікації співвідносити категоріальний апарат культури-донора з категоріальним апаратом культури-реципієнта крізь призму власної когнітивної системи. А отже, окрім механізмів категоризації своєї культури він повинен оволодіти «чужим» культурно-специфічним концептуальним апаратом. Сприйняття і реконструкція інформації з тексту оригіналу, а також когнітивна сутність власне процесу перекладу залежать від **когнітивного стилю перекладача**, своєрідних особливостей сприйняття, категоризації, розуміння й інтерпретації дійсності [9]. Когнітивний стиль перекладача зосереджений в межах таких понять, як полюси «вузький – широкий діапазон еквівалентності», а також «імпульсивність – рефлексивність». Представники «вузь-

кого діапазону еквівалентності», аналітики, схильні покладатися на різницю в сприйнятті інформації, орієнтуються на деталі й відмінні ознаки в її структурі. Представники «широкого діапазону еквівалентності» шукають схожість об'єктів, класифікують їх на основі загальних категоріальних ознак [10, с. 146]. Носії «імпульсивного» когнітивного стилю швидко висувають гіпотези в ситуації альтернативного вибору, проте нерідко припускаються помилкових дій. Носії рефлексивно-го стилю, натомість, приймають виважені рішення через попередній аналіз усіх нюансів ситуації.

Відмінності в здатності когнітивної диференціації, яка у сфері сприйняття вихідного тексту виявляється як аналітичність (рефлексивність) та синтетичність (імпульсивність), уможлиблює пояснення різної «поведінки» перекладачів під час процесу інтерпретації художнього тексту. Так, перекладачі аналітичного когнітивного стилю із полюсами «вузкий діапазон еквівалентності» й «рефлексивність» мисленнєвих операцій схильні виділяти в тексті першотвору його істотні риси і таким чином досягають повноцінного розуміння вихідного тексту.

Перейдемо до розгляду третього типу комунікативної поведінки перекладача. *Інтуїтивна комунікативна поведінка* – це система зв'язків між актуальними для учасників спілкування ситуаціями. На відміну від розсудливо-логічної поведінки, аналітичного за своєю природою, інтуїтивна поведінка є синтетичною і ситуативною [3]. Ця поведінка може бути вираженою як усно, так і письмово і представлена в повсякденному, мистецькому та науковому типах дискурсу. Так, у художньому дискурсі вихід на інтуїтивний рівень спілкування здійснюється за допомогою прийомів смислової концентрації та мобілізації максимальної відкритості тих асоціацій, які виникають у читача або слухача [13]. В художньому тексті значущі слова можуть отримувати додаткове асоціативне навантаження, як правило, символічне. Перекладач відшукує значення та символізм у творах шляхом проведення аналогій, проте інтерпретація символів часто має суб'єктивний характер. Поезія – це те, що губиться в перекладі, вважав американський поет Роберт Фрост. Для її відтворення не існує загальних чи конкретних стратегій перекладу, це завдання вимагає не лише інтуїтивного відчуття тексту, але й таланту, схильності до творчого перекладу.

Художній переклад, на сучасному етапі все більше стає сценою естетичного та мовного експериментаторства, свого роду творчої майстерні, в якій можуть відпрацьовуватися прийоми, що ніколи раніше не зустрічалися в рідній літературі. Зараз перекладач часто шукає нові шляхи, не спираючись на існуючі мовні засоби і не користуючись прийомом компенсації, і багато робить вперше.

Вважається, що немає прямого зв'язку між рівнем інтелекту особистості та її інтерпретаційною здатністю, тобто що можливість перекладача опанувати не тільки контекст, а й підтекст із затекстом залежать не тільки і не стільки від широти його знань або ступеня освіченості, скільки від емоційної тонкості, здатності співчувати й співпереживати. Тож, на думку О. В. Ребрій, така здатність є одним із проявів особистісної креативності перекладача, адже там, де інтелект поступається емоціям, вступають у дію креативні чинники [6, с. 53]. Саме тому при перекладі художніх творів, особливо поетичних, перекладачеві необхідно виходити на інтуїтивний рівень спілкування, проте навіть це не гарантує йому успіху.

Часто поезія базується на культурних, регіональних, і національних архетипах, що унеможлиблює її точний переклад на іншу мову. Для прикладу, «Садок вишневий коло хати» Т. Шевченка є естетичним шедевром, але до англійського читача цей вірш ніколи не промовить. В українській уяві «вишневий садок» викликає сільський пейзаж; а в англійській – російський аристократичний двір через популярність А. Чехова на англійських і американських сценах. Хрущі, які гудуть над вишнями, в українській уяві створюють приємний образ літнього вечора, а в англійській уяві образи шкідливих комах викликають негативне почуття і є антипоетичними. Англійцю незрозуміло, чому сім'я вечеряє коло хати, а не в хаті за столом. Чи не йде тут мова про пікнік? Українському читачеві своєрідний фольклор Шевченка є близьким і рідним у той час, як англомоного читача відділяє від нього століття різного досвіду і переживань.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, спираючись на положення комунікативної лінгвістики та когнітивної психології, ми спробували охарактеризувати комунікативну поведінку перекладача, яка представлена трьома типами – інстинктивним, розсудливим та інтуїтивним. Професійний перекладач як особистість із сформованим індивідуальним когнітивним стилем володіє широким арсеналом засобів комунікативної поведінки, які проявляються залежно від цілей його діяльності та вимог ситуації, що склалася.

Перспективним може бути дослідження мовної особистості перекладача залежно від його комунікативних реакцій в процесі перекладу.

Література:

1. Карасик В. И. Инстинкт, рассудок, интуиция: характеристики коммуникативного поведения [Электронный ресурс] / В. И. Карасик // Электронный научно-образовательный журнал ВГСПУ «Грани познания». – № 1(35), 2015. – Режим доступа : <http://www.grani.vspu.ru>
2. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик / Г. Э. Мирам. – К. : Ника-центр, 1999. – 160 с.
3. Налимов В. В. Вероятностная модель языка. О соотношении естественных и искусственных языков / В. В. Налимов. – М. : Наука, 1979. – 272 с.
4. Пеллепейченко Л. М. Чинники успішної комунікації майбутніх перекладачів / Л. М. Пеллепейченко, В. В. Місеньова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. – 2009. – Вип. 15. – С. 108–114.
5. Поддубнова А. А. Вежливость как фактор коммуникативного поведения переводчика / А. А. Поддубнова // Вестник ВГУ. Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2014. – № 3. – С. 83–86.
6. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.
7. Стернин И. А. О понятии коммуникативного поведения / И. А. Стернин // Kommunikativ-funktionale Sprachbetrachtung. – Halle, 1989. – S. 279–282.
8. Стернин И. А. Очерк английского коммуникативного поведения / И. А. Стернин, Т. В. Ларина, М. А. Стернина. – Воронеж : Истоки, 2003. – 185 с.
9. Усачева А. Н. Перевод: от лингвистической теории к когнитивной модели [Электронный ресурс] / А. Н. Усачева. – 2012. – Режим доступа : <http://www.academia.edu/>
10. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / М. А. Холодная. – [2-е изд.]. – СПб. : Питер, 2004. – 384 с.
11. Шаховский В. И. Лингвистическая теория эмоций / В. И. Шаховский. – М. : Гнозис, 2008. – 416 с.
12. Lakoff R. Persuasive discourse and ordinary conversation: advertising as an example / R. Lakoff // Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics / D. Tannen (ed.) – Georgetown University Press, 1982. – P. 25–42.
13. Wilss W. Knowledge and Skills in Translator Behavior / Wolfram Wilss. – Benjamins Publishing, 1999. – 259 p.